

GUIDE ROYAL

Så här skall vi bo och trivas i vårt hus!
Utgåva 5 - Mars 2025

Bostadsrättsföreningen Royal
Kungsgatan 51
111 22 Stockholm

Inledning

För att alla skall trivas i vårt hus har vi sammanställt denna handbok med regler och information som berör primärt medlemmar och hyresgäster men även besökare. Ett avslutande kapitel innehåller avsnitt som belyser huset ur kulturell och historisk synvinkel.

Detta är femte upplagan av handboken och den har uppdaterats med husets nya faciliteter sedan föregående upplaga. Dessutom har regler inkluderats och förtydligats som de gångna årens erfarenhet visat behöver klargöras.

Reglerna i denna handbok är en väsentlig del av de regler som stadgarna talar om i 8 § och 12 §.

Handboken är också tillgänglig på föreningens webb www.brfoyal.se.

Vi som är medlemmar i föreningen äger gemensamt vår fastighet i syfte att ha en bra bostad och en bra boendemiljö. Vi har valt att bo med bostadsrätt för att det är en bra finansieringsform för vårt boende men vi har därmed också åtagit oss ett gemensamt ansvar för att fastigheten sköts på bästa sätt. Det gemensamma ansvaret innebär att alla skall känna delaktighet i föreningsangelägenheter och ha en positiv attityd till att bidra i förvaltningsarbetet - i valda funktionärsroller eller i uppgifter där styrelsen begär stöd.

Vi måste visa ömsesidig hänsyn och respekt för varandra och jobba för att upprätthålla den kvalitet på boendet som vi själva vill ha.

Hör av dig till någon i styrelsen med dina synpunkter på handboken!

Styrelsen önskar god läsning och god efterlevnad!

Innehåll

1. Styrelse, förvaltning, organisationsnummer, medlemmar	4
Styrelse	4
Förvaltning	4
2. Gemensamma utrymmen och faciliteter	4
Lås, Port & Porttelefon	4
Entréhall / Trapphus / Sidohallar	5
Anslagstavlan	5
Hissen	5
Vind / källare	5

Tvättstuga	6
Cykelrum	6
Motionslokal	6
Kabel-TV, internet	6
Föreningens webb	7
Gården	7
Gårdsbelysning/Fontän	7
Takterrass	7
3. Sophantering	8
Skrymmande och miljöfarligt avfall	9
4. Fastighetskötsel, felanmälningar, skadedjursbekämpning och städning	9
5. Andrahandsuthyrning, överlåtelse, pantsättning	10
Uthyrning i andra hand	10
Överlåtelse	11
Pantsättning	11
6. Balkonger	11
7. Samfälligheten "Skotten"	13
8. Övrigt	14
Parkering	14
Större ombyggnader och reparationer i lägenheten	14
Visa hänsyn!	14
9. Några fakta och myter om vårt hus.	15
Några byggnadshistoriska fakta om Kungsgatan 51	16
Husets arkitekt: Johan Laurentz	19
Vår kungliga trappa	20
Muralmålning ger känsla av Italien	22
Mätresshus: Ett hus med stora överraskningar	22
En blinkning åt Palladio	24
Fler fakta om väggmålningen	27

1. Styrelse, förvaltning, organisationsnummer, medlemmar

Styrelse

Ordförande: Bo Ahnegård   070-568 8071
bo.ahnegard@ahnegard.se

Ledamöter:

Mani Hussainbor   079-348 8802
se37084@gmail.com

Marcus Karlsson   070-376 6423
Marcus.e.karlsson@gmail.com

Lena Kristofersson   070-8556 779
lena.kristofferson@telia.com

Åke Lundén   070-710 23 68
ake.lunden@stockholmseltjanst.se

Förvaltning

Vår förvaltare är Neoria Förvaltning AB som nås via 08 505 855 00.
För teknisk drift hänvisar vi till energibevakning (Se fastighetskötsel).

Neoria Förvaltning AB
BOX 55974 102 16 Stockholm
Telefon: 08-505 85500
www.neoriaforvaltning.se

Föreningens **organisationsnummer** är 769603-4680
Medlemsförteckning distribueras separat.

2. Gemensamma utrymmen och faciliteter

Lås, Port & Porttelefon

Våra lås är ett så kallat Iloq system. Du låser upp porten med att hålla upp den färgade delen mot sensorn. Den kan vara lite känslig så prova gärna en gång till. Besökare kontaktar den boende per telefon som låser upp dörren med den installerade appen alternativt med den kod som finns tillgänglig i appen som kan sändas till den besökande. Nycklar beställs via appen hos vår leverantör Kungslås på Flemminggatan. Borttappade nycklar kan även blockeras i appen. Problem med appen kontakta Kungslås.

Instruktion till Iloq appen finns här:
<https://support.ilq.com/en/support/solutions/80000460093>

Entréhall / Trapphus / Sidohallar

Dessa utrymmen får inte användas som förråd. Inga sopor, cyklar, gamla tidningar e.d. får ställas här. Barnvagn får endast parkeras i sidohall av boende i sidohall och om sidohallsgrannen lämnar sitt medgivande.

Dekoration av allmänna utrymmen får endast ske efter förslag till och godkännande av stämma.

Trapphusfönstren får ej användas för vädring. Om något fönster någon gång behöver öppnas måste detta ske med största försiktighet och det öppnade fönstret måste kontinuerligt passas.

Rökförbud gäller.

Lösa anslag eller meddelanden får ej finnas på dörrar eller väggar.

Anslagstavlan

I trapphallen i bottenvåningen finns en anslagstavla med kontaktuppgifter för vårt förvaltningsvaltningsbolag Neoria och servicebolag Energibevakning. Dessutom används tavlans vänstra del för temporära meddelanden som kan gälla uppkomna problem, förtydligande föreskrifter etc. Vi vill försöka undvika att sätta upp anslag på andra ställen. Om hissen får problem, så kan dock statusinformation också anslås i hissen.

Hissen

Får inte användas vid brand. Rökförbud gäller. Beakta max tillåten belastning.

Vid akuta fel, ring Hissen AB tel.: 08 - 618 48 48 och sätt gärna upp meddelande om att felanmälan gjorts på anslagstavlan (tejpa på glaset) och i hissen.

Vid flytt eller transport av stora objekt finns ett hissskydd i källaren som kan hängas upp på de krokar som finns i hissen

Vind / källare

Gångarna skall hållas helt fria.

Lättantändliga vätskor och annat eldfångt material får inte förvaras i vinds-/källarförråd.

Tvättstuga

Tvättstugan finns i källarplanet (K1) och är avsedd att endast användas när lägenhetsmaskinen inte har tillräcklig kapacitet, dvs för s.k. grovtvätt (mattor, överkast, större plagg o.d.) Utrustning:

- Tvättmaskin med kapacitet upp till max 13 kg
- Kallmangel
- Avfuktare (som kondenserar fukten och avleder vatten till golvbrunn)
- Arbetsbord
- Tvättkorg på hjul
- Strykbräda

Tvättstugan bokas i bokningsboken utanför tvättstugan. Ange ditt telefonnummer om någon behöver kontakta dig med anledning av din bokning.

I tvättstugan finns instruktioner för maskinernas handhavande men om något är oklart eller problematiskt så försök ta hjälp av någon mera erfaren granne. Vid fel skall anmälan ske enligt instruktion i manualen. Ett servicenummer finns också angivet vid bokningsboken. Notera i bokningsboken att du felanmält.

Cykelrum

Endast de boendes cyklar får förvaras i cykelrummet och det skall vara de cyklar som är i bruk. Cyklarna skall upphängas i krokarna.

Motionslokal

Motionslokal (Gym Royale) finns invid soprummet i K1. Den har utrustats med

- Motionscykel och Roddmaskin
- Cross trainer
- Hantelställ
- Träningsmattor

Dessutom finns en stereoanläggning.

I lokalen finns bruksanvisningar för alla utrustningar. Torka av efter dig när du nyttjat maskinerna

Kabel-TV, internet

Fastigheten har ett kabel-TV-nät i vilket *Tele2* levererar tjänster (TV, andra bredbandstjänster). Kontakta *Tele2* för abonnemang och service.

Föreningens webb

Föreningens webbadress är www.brfroyal.se. På webben kommer vi att publicera bl.a. fastighetsinformation, senaste årsredovisning, stadgar, Guide Royal. Ytterligare innehåll utreds.

Gården

Gården är tillgänglig för alla boende och deras gäster nyttja den gärna.

Håll rent och städa efter användning.

Tänk på att det är mycket lyhört på gården och att du tar hänsyn till boende med fönster åt gården.

Gården får inte användas för mattpiskning eller rastning av hundar.

Gårdsbelysning/Fontän

Fasadmålningens belysning regleras av tidur som tänder ljuset vid mörkrets inbrott, dock ej före kl. 16.30, och släcker kl. 23.00. Om man vid enstaka tillfällen vill sätta tiduret ur spel sker detta genom omkopplaren som sitter uppe till höger om dörren till elcentralen i K1. I läge 0 gäller tidurstyrning och i läge I sätts uret ur spel och belysningen tänds.

Fontänens belysning är synkroniserad med fasadmålningens. Pumpverkets funktion styrs av eget tidur (under säsong start kl. 09.30, stopp kl. 22.00).

Takterrass

Föreningen har en gemensam takterrass det nyttjas av alla och kan ej bokas. Kuddar och överdrag skall plockas undan vid regn och om du är sist uppe på terrassen. Gör rent efter dig. Det finns en låda på terrassen med fjärrkontroll till markis samt infravärmare. Notera att det även är lyhört på taket så efter 22:00 var vänlig att hålla ljudet nere.

Om något är trasigt eller saknas kontakta någon i styrelsen

Grillregler - Gasgrill

- Stäng alltid av gasen efter användning - **BRANDFARA!**
- Återställ ordningen efter avslutad grillning dvs. rengöring av grillen och dess galler
- Vatten får dock inte användas för rengöring förrän grillen svalnat
- Grillen skall inte stå i närheten av brännbara material
- Släck grillen genom att lägga på locket och stäng av gasen vid tuben och vid grillen
- När grillen svalnat dra över grillskyddet
- Om gasen tar slut köp gärna en ny tub, tag med den gamla i utbyte eller meddela någon i styrelsen. Ersättning för utlägg tas via styrelsen mot uppvisat kvitto
- Hantering Markis se separat instruktion i låda samt på websidan.

3. Sophantering

Du uppmanas läsa särskilt noga och efterleva detta avsnitt av två skäl: 1) förutom dålig tvättstugedisciplin är bristande respekt för soproglor den största irritationsanledningen inom många bostadsrättsföreningar samt 2) dessa regler är de som det syndas mest mot i vårt hus.

Sopor lämnas på tre ställen:

Matavfall läggs bruna påsar som lämnas i kylrummet hos Logistikbolaget

Skrymmande och miljöfarliga sopor lämnas direkt till vår sophanterare Logistikbolaget

Resterande sopor sorteras i behållare som finns i soprummet på K1 enligt märkning på väggen.

Myndigheterna i Stockholm har sedan en tid tillbaka ställt strängare krav på hushållens avfallshantering och då särskilt hanteringen av det s.k. matavfallet som ovan samt hantering av avfall. För mer information gå in på Stockholm vatten och avfall: [Stockholm Vatten och Avfall | Stockholm Vatten och Avfall](#)

Matavfall

Matavfall är det som blir över från din matlagning eller efter en måltid. Det kan till exempel vara fiskrens, rester från skaldjur och kött, skal från frukt, grönsaksblast eller gammalt bröd, pasta, ris, teblad och tepåsar, kaffesump och kaffefilter och även ofärgat hushållspapper.

Exempel på avfall som inte är del av matavfallet och inte heller ska läggas tillsammans med detta är

- jord, lera, snittblommor, löv
- cigaretter, annat rökverk, snus, aska, stearinljus
- vinkorkar
- ätpinnar, glasspinnar, tandpetare
- damm, grus
- bomullspinnar, bomullstussar, blöjor, sanitetsprodukter, tvättservetter

Matavfall ska läggas i särskilda påsar som vi får från SVOA i kärlet uppställt i Logistikbolagets frysrumsrum. Frysrumsrummet ligger snett framåt vid lastkajen och med en grå ståldörr med skylten "Soprum". Omedelbart till vänster i frysrumsrummet står ett kärl med markeringen "Brf Royal Matavfall" på locket och i vilket den fyllda påsen slängs. SVOA tömmer sedan kärlet ca 1 gång/vecka och fyller på med nya påsar för vår användning.

Övrigt avfall

Övrigt avfall sorteras som vanligt i vårt soprum med sina olika kärl med de undantag som omnämns här. Dessa undantag ska lämnas direkt till Logistikbolaget. Logistikbolaget har ställt upp ett särskilt kärl bredvid dörren till frysrumsrummet så vi kan lägga avfallet där även om lastkajen för tillfället är obemannad.

Undantagsprodukter är miljöfarliga produkter, elektriska produkter, skrymmande produkter, större produkter av plast och metall som är för stora för att läggas i kärlet för plast- och metallförpackningar samt större bitar av trä.

Följande förtydliganden behöver göras betr. wellpappskärlet och restavfallskärlet:

I wellpappskärlet skall endast wellpapp läggas som igenkänns med att detta kartong/lådor som har ett vågformat mellanskikt mellan de tunna pålimmade papperssidorna. Övrig kartong läggs i kärlet för pappersförpackningar inkl. äggkartonger.

Det avfall som inte hör hemma i något av de uppmärskade kärnen eller lämnas direkt till Logistikbolaget läggs i det kärlet som vi kallar restavfallskärlet (stora kärlet till vänster innanför dörren). Restavfallet består av bl.a. mindre träbitar, textilier, omslagspapper. Här har det slarvats en hel del och flera har tömt en kasse med blandat sorterbart avfall. Sådana kassar ska inte med sitt innehåll läggas bland restavfallet. Om vi gör rätt så blir det ett minimum av allt avfall som landar i restavfallskärlet.

Skrymmande och miljöfarligt avfall

Skrymmande och miljöfarligt avfall skall inlämnas till Logistikbolaget som har speciella containrar för detta. Man kommer i kontakt med Logistikbolaget genom att knacka kraftfullt på dörren vid sopnedkastet eller gå in vid infarten på Målargatan.

Det får bli en omdömesfråga vad som menas med skrymmande men får avfallet inte lätt plats i behållaren eller tar i anspråk för stort utrymme i denna så ta det säkra för det osäkra och lämna det direkt till Logistikbolaget.

Till miljöfarligt avfall räknas bl.a. alla kemikalier och allt elektronikskrot. Till den sistnämnda kategorin hör utrangerade radio/TV/stereo-apparater, datorer med alla sina tillbehör, annan kontorselektronik. Även här bör regeln vara att i tveksamma fall lämna avfallet direkt till Logistikbolaget.

(Batterier skall/kan dock läggas i speciell insamlingscylinder i soprummet.)

Ytterligare Hjälp för sortering

Sortering av matavfall

<https://tillstand.stockholm/tillstand-regler-och-tillsyn/avfallshantering/matavfall/>

4. Fastighetsskötsel, felanmälningar, skadedjursbekämpning och städning

Föreningen anlitar Energibevakning AB för den tekniska fastighetsskötseln.

Felanmälningar skall göras direkt till företaget på telefon 647 66 10 eller via mejl till info@energibevakning.com. Du får personligt svar på telefon kl. 08.00-11.00 men lämnar meddelande på telefonsvarare övriga tider.

Om felet ligger inom lägenhetens ansvarsområde sker debitering av lägenhetsägaren. Fel på hissen har berörts i under rubriken *Hissen*.

Om du upptäcker objudna gäster av nedanstående typer kontaktas Anticimex, telefon 08-19 00 30.

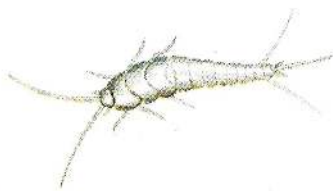
Skadedjursbekämpning täcks av husets försäkring hos Länsförsäkringar.

Skadedjur som angriper mat och textil

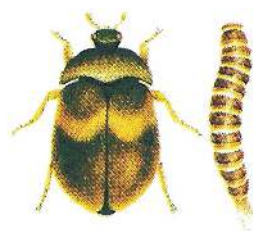

MJÖLBAGGAR
Angriper främst spannmålsprodukter. 4–6 mm. Larven kan bli 10 mm.

SILVERFISK
Trivs i mörka och fuktiga utrymmen. 10–15 mm som vuxen.

PÄLSÄNGRAR
Larven skadar textylervaror och pälsar. Skalbaggen är 4–5 mm. Larven kan bli 10 mm.

FLÄSKÄNGER
Lever huvudsakligen av kött, ost och torkad fisk. Skalbaggen blir 6–12 mm.

Föreningen anlitar städentreprenör som utför städning i trapphall/entréhall och motionslokal normalt en gång i veckan (kan bli två ggr i veckan vid slaskigt väder). K1korridoren städas en gång i månaden.

De boende i huset förväntas hjälpa till och bidra till städningen om man upptäcker att skräp eller annat hamnat på olämpligt ställe.

5. Andrahandsuthyrning, överlåtelse, pantsättning

Uthyrning i andra hand

Upplåtelse av bostadsrätt i andra hand regleras förutom av bostadsrättslagen av föreningens stadgar. Ansökan om tillfällig uthyrning innehållande den tidsperiod som avses samt anledning till uthyrningen, skall i god tid ställas till styrelsen för godkännande. Föreningen vill vara restriktiv när det gäller uthyrning av lägenheter. Vi bör måna om husets karaktär av fastboendeställe och inte riskera att hysa förtäckt "hotellverksamhet" med täta byten av hyresgäster. Kriterier för tillåtelse av uthyrning som styrelsen tillämpar är att ägaren har ett otvetydigt temporärt skäl till bosättning på annan ort. Typiska sådana skäl kan vara: längre sjukhusvistelse, vård av anhörig, studier, tillfällig tjänstgöring på annan ort, temporärt prov av samboende.

Om uthyrning tillåts skall uthyraren finna så beständiga hyresgäster som möjligt för att minimera omsättningen av boende i huset. Styrelsen skall godkänna såväl att uthyrning får ske som hyresgäst och hyresavtal.

Kopia av hyresavtalet skall ges till och finnas tillgängligt för styrelsen.

Styrelsen skall i sitt beslut om tillåten hyresperiod ta hänsyn till omständigheterna för att uthyrning aktualiserats och i fall där inte tidslängd är uppenbar godkänna en 6 månadersperiod i taget med förnyad prövning vid utgången av varje 6-månaders-period.

Ovanstående regler gäller även upplåtelse till närstående.

För de speciella omständigheter när uthyrningsperioden blir längre än 2 år krävs Hyresnämndens godkännande av avtalet i vilket hyresgäst avstår från besittningsskydd.

Uthyraren bekostar eventuella tillfälliga ändringar av entréhallens namntavla och lägenhetsdörrens namnskylt.

Överlåtelse

Om överlåtelse av bostadsrätt blir aktuell bör du eller mäklaren snarast ta kontakt med husets förvaltare och med representant för styrelsen. Med överlåtelse avses övergång av bostadsrätt såväl genom köp, som gåva, arv, bodelning eller liknande förvärv.

Pantsättning

Om bostadsrätten utnyttjas som säkerhet för lån så skall meddelande sändas till husets förvaltare. När pantförskrivning upphör skall kreditinstitutet skriftligen informera förvaltaren.

6. Balkonger

(Detta avsnitt är endast av intresse för de nio lägenheter som försetts med balkong.)

Tänk på att lyhördheten i gårdsrummet gör att det egna umgänget på balkongen kan komma att delas med flera än man avsett.

Varje balkonginnehavare kan möblera och göra sin balkong trivsamt efter eget behag men bör tänka på att balkongen är en del av husets exteriör. Balkongen skall därför inte användas som förrådsutrymme och inte vara onödigt ostädad.

Eventuella fasta installationer kräver styrelsens godkännande. Belysning kan installeras men armaturval skall godkännas av styrelsen.

Som entreprenör vid uppsättningen av balkongen år 2006 anlätades Balcona AB. Balkongen levererades av Systembalkong .

Beskrivning av balkongen:

Den bärande konstruktionen består av specialformade profiler i höghållfast stålplåt som svetsats i form av en ram. Långsidesbalkarna är förbundna med tvärgående C-profiler på var 600:e mm för att ge erforderlig stabilitet. Ytterbalkhöjden är hela 200 mm vilket innebär stora säkerhetsmarginaler. Plattkonstruktionen har provbelastats med 6 ton utan att några större deformationer uppstått. Hela stålkonstruktionen har varmgalvaniserats efter svetsning vilket kommer att ge en livslängd på ca 50 år under normala klimatiska omständigheter. Balkongens bakkant är upphängd i kraftiga galvaniserade smiden som bultas med rostfria ankarbultar i betongbjälklagen eller i tegelväggen. Dessa bultar har provdragits innan balkongen monterats. Undersidan av balkongplattan är täckt med plåtkassetter som nitats i rambalkarna. Dessa är genomtrampningssäkra om trätrallen skulle skadas vid brand. Balkongen är kontrollerad och godkänd av Brandskyddslaget.

Skötsel­anvisningar:

Trätrallen

Denna är impregnerad men bör oljas med pensel varje vår. Detta ger en vacker och behaglig yta att gå på och förhindrar att träet "reser sig" och säkrar lång livslängd.

Lackade ytor

Lackade ytor (räcken, plåtkassetter, plåtbeslag etc) rengöres med vanligt rengöringsmedel (utan slipmedel).

Metallytor

Naturanodiserad aluminium, rostfria dragstag, synliga delar av plattan rengöres med vanligt rengöringsmedel.

Rengöring under trall

(Denna rengöring bör göras vart tionde år och bör göras av professionell fastighetsskötare.) Balkongtrallen är uppdelad i två halvor. Inre halvan lyftes och skjuts upp över yttre halvan. Balkongens inre kan sedan rengöras. Därefter läggs inre halvan på plats och proceduren upprepas med den yttre halvan.

Vinter och snö

Skotta bort snön som kan ge fuktskador på dörr och vägg när den smälter. Se till att gården under hålls avspärrad så att ingen kommer till skada. Ta bort istappar som kan uppstå.

Säkerhetsanvisningar:

Lämna aldrig små barn ensamma på balkongen

Rör aldrig låsmuttrarna på dragstagen (får endast göras av fackfolk)

7. Samfälligheten ”Skotten”

Brf Royal ingår i en samfällighet som omfattar hela kvarteret Skotten med fastigheterna Skotten 6 (med adresser Kungsgatan 49/Drottninggatan 63/Gamla Brogatan 24 och ägd av Atrium Fastigheter AB), Skotten 8 (fasadmålningshuset med adresser Gamla Brogatan 26/Målargatan 2 och ägt av Niterka Skotten 8 AB/Niterka KB ingående i Folksam Ömsesidig Liv-gruppen) och vår fastighet Skotten 9 (med adresser Målargatan 4/Kungsgatan 51).

Samfälligheten förvaltar en gemensamhetsanläggning som har hand om varumottagning, sophantering och en del teknisk service. Brf Royals andel är 1,25 %.

Vår fastighet levererar nyttigheter som drift av kylanläggning, vatten, värme och el. De andra fastigheterna faktureras årligen enligt avtal.

Avtalen med grannfastigheterna innefattar också servitutsavtal om sådant som Skotten 8:s rätt till underhåll av väggen som vetter mot vår gård och tillgång till utrymningsväg via runda (östra) trapphuset över gården.

Atrium Fastigheter förvaltar gemensamhetsanläggningen och Logistikbolaget sköter varumottagning och sophantering, inkl. containertömning i vår källare.

Vid behov möts Logistikbolaget och de tre fastighetsägarna men för det mesta sköts ärendena informellt vartefter de uppstår.

I Brf Royals räkenskaper redovisas givetvis våra transaktioner som relaterar till samfälligheten och ovanstående information syftar till att ge lite bakgrund till dessa.

8. Övrigt

Parkering

Föreningen har inte något avtal om parkeringsgarage. Var och en får således själv ombesörja sin parkering, antingen genom att förhyra plats hos ett av de flertal garage som finns i trakten eller genom att utnyttja boendeparkering inom området "Va" varom ansöks hos Stockholm Stad Trafikkontoret.

Större ombyggnader och reparationer i lägenheten

Dessa skall anmälas och diskuteras med styrelsen. Lägenhetsinnehavaren svarar för städning och iordningsställande av gemensamma utrymmen som föranletts av arbetet i lägenheten. Arbeta med modifiering av väggar, el och vatten skall **alltid** meddelas styrelsen

Visa hänsyn!

Alla har sin smak för t.ex. musik och dessutom olika arbetstider och dygnsrytm. Hör med era grannar vad de tycker om att du spelar högt efter kl. 22.00.

Samma sak gäller reparationer eller annan ljudlig hobbyverksamhet. Att inte såga, spika, borra, flytta möbler eller köra tvättmaskinen efter kl. 22.00 är en bra regel för att bibehålla god grannsämja.

Meddela närmaste grannar (bredvid, över, under) när ni planerar en större fest!

9. Några fakta och myter om vårt hus.

Syftet med Guide Royal är ju primärt att ge lite vägledning som skall underlätta vår samlevnad i huset och bidra till omvårdnaden av vår gemensamma egendom. Dock har vi som har förmånen att bo i det här huset ett ansvar som sträcker sig utöver oss själva eftersom vårt hus representerar ett kulturarv som skall leva vidare långt efter att var och en av oss som bor här nu har lämnat huset. Guide Royal vill betona och belysa även detta förhållande.

Kulturarvet förknippat med huset sammanhänger med arkitektur och byggnadsteknik men också med husets historia.

Vad gäller arkitekturen har huset inte längre samma imponerande exteriör som vid husets tillblivelse 1891. Fasaden nöttes av tidens tand under 1900-talets första tredjedel och strax efter mitten av 30-talet varnades allmänheten för att gå på trottoaren utanför huset för att inte riskera att få nedfallande puts i huvudet. Det arkitektoniska idealet på 30-talet högtaktade inte den utstyrda utformning som huset hade utan det var ett mera utslätat mode som gällde. Därför skedde en fasadförenkling i samband med det nödvändiga renoveringsarbetet 1938 som gjorde exteriören ändamålsenlig men huset förlorade sin tidigare mera spektakulära attraktion sett utifrån. När olika böcker i arkitektur och stockholmiana idag förtecknar intressanta hus missar man ofta Kungsgatan 51 på den numera så anspråkslösa exteriören. För att minna om den ursprungliga exteriören finns en tavla föreställande vårt hus 1891 uppsatt i entréhallen.

Våra skatter idag ligger främst inne i huset - och på gården. Vårt trapphus och många inredningar i lägenheterna är i stor utsträckning original och har bibehållit sin ursprungliga höga klass, inte minst på grund av att renoveringsarbetena skett så pietetsfullt genom åren. Muralmålningen är också unik även om den målning vi ser idag gjordes så sent som 1994 eftersom den tidigare målningen inte stod att rädda.

I det följande återges några beskrivningar av huset som belyser dess unika karaktär. Dels redovisas en faktasammanställning av information som finns på Stockholms Stadsmuseum och dels återges ett antal artiklar publicerade i tidningar och som uppmärksammat huset och inte minst gårdens muralmålning. Det finns också några uppgifter om de åtta konungar som pryder fönstren i trappan. Som kompletterande dokumentation har föreningen också tagit fram en VHS-kopia på ett 4 minuters TV-inslag (sändt i SVT 2003) om huset och som givits till varje medlem.

Vad gäller husets historia är det fritt fram för nya forskningar. Det finns ett antal myter om huset förknippat med dess eventuella relation med kungahuset på 1890-talet. Dessa berörs i en av tidningsartiklarna men här behövs mera efterforskning för att klarlägga vad som faktiskt gällde. Alla uppmuntras härmed att bidra med nya rön och som kan infogas i kommande uppdateringar av den här sektionen av Guide Royal. Det finns ett rikt material att ösa ur bl a på Stadsmuseet men också på Stadsarkivet som bl a förvarar de skrotmansböckerna som var det system för folkbokföring som gällde under åren runt förra sekelskiftet och som förtecknar alla inneboende i huset under många år, såväl herrefolket som tjänstefolket. Det finns många intressanta namn men dessa behöver kartläggas ytterligare innan en sådan genomgång blir värd att dokumentera här. Förutom dessa etablerade informationskällor står säkert intressant information att finna i informella och okända källor.

Några byggnadshistoriska fakta om Kungsgatan 51

(Ett urval av fakta funna på Stadsmuseet, delvis också nedtecknade av Sven Hagman och spritt till föreningens medlemmar i januari 1999)

Bygglov för huset beviljades 1889 och slutbesiktning skedde 1891. Arkitekt var Johan Laurentz , byggherre bokbindare P Herzog och byggmästare L M Elfling.

Huset bestod av bottenvåningen samt fyra våningar med totalt sex bostäder, 8 rum och kök eller 10 rum och kök.

Större förändringar skedde 1906 när butiksfönster tillkom (arkitekt O Österberg) och 1938 när s k fasadförenkling skedde samtidigt som hiss och centralvärme installerades (arkitekt Ernst Grönwall) samt 1996-97 när det vid tillfället kontoriserade huset återställdes som bostadshus.

De förändringar som Stadsmuseet har dokumenterat är

1917 - 1935 Restaurang Royal i bottenvåningens västra del med ingång från hörnet

1916 Badrum 2 tr

1921 Pensionat 4 tr

1922 Ny trappa i gårdshus som utgör nödutgång för Meeths varuhus

1928 Hushållsskola 2 tr

1931 Ateljéer åt Meeths 2 tr

1935 Hygieniska salonger 1 tr, frisersalonger 2 tr, ateljéer 3 tr

1938 Fasaderna hade sedan några år givit upphov till klagomål dels över vanvårdade skick, dels över att förbipasserande riskerade att skadas av nedstörtande fasaddetaljer. Fastighetsägaren hade därför årligen låtit knacka ner lös puts etc, och när han nu anhöll att få renovera fasaden, tillstyrkte stadsarkitekten J A Bagger med motiveringen att "fasadernas nuvarande arkitektur är i hög grad skadad och söndervittrad och synes icke enligt min mening vara av sådant värde att någon fordran på dess bibehållande bör uppställas".

1960 Lägenhet, 10 rum och kök, 4 tr, uppdelas i 3 rum och kök + 1 rum och kök + 4 rum och kök.

1965 Våningarna används nu för kontorsändamål men bevarar den ursprungliga inredningen till stor del: Helfranska dubbeldörrar, fönstersmyg- och fönsterbröstpaneler, manshög matsalspanel med hylla, släta 40 cm-paneler, raka dörröverstycken. Rikt profilerade stucktak med listverk. Golven övertäckta, kakelugnarna utrivna. (Mjolkpropaganda 3 tr).

År 1974 beskriver Stadsmuseum interiören i huset på detta vackra sätt:

Orörd entré med bandrutat svartvitt marmorgolv och väggar indelade av stuckarbete i marmorerade bågfält mellan spegelpilastrar ovan en halvhög svartmarmorerad träpanel med rödmarmorerade fyllningar. Framför pilastrarna står porfyrimiterade röda konststenskolonner på panelhöga postament och bär upp taket, som inom en konsolfris uppdelas av lagerstavar i stora fält med polykroma groteskornament. Trapphuset är frånsett hiss och nytt bröstningsgaller nästan orört med vita marmortrappor och gulmarmorerade väggar med rödmarmorerade pilastrar och polykromt ornerade tak med stucklister samt blyspröjsade fönster med ornamentsmålningar och medaljonger av svenska konungar och deras valspråk

(sign Stockholms Glasmåleri Neumann & Vogel).

Museets lyriska språk når höjder som nästan kan jämföra sig med Harry Martinssons sinnliga naturprosalyrik eller Bengt Grives hänförda beskrivningar av tävlingsdresserna under ett konståknings-VM. Ordalydelserna bör kunna fungera som inspirationskälla för fastighetsmäklare som skall författa sina objektbeskrivningar av våra lägenheter när dessa skall utbjudas till försäljning. Lika entusiastiska beskrivningar med läckra illustrationer finns också på sid 31-34 i kaffebordsboken "INNANFÖR PORTARNA. Stockholms trapphus 1880 - 1940" av Olof Antell, Margareta Cramér, Kerstin MandénÖrn, Britt Wisth med foton av Nino Monastra utgiven av Norstedts förlag och fortfarande tillgänglig i bokhandeln.

Vårt hus har enligt Stadsmuseets klassificering stort kulturhistoriskt värde vilket t ex framhålls i ett par korrespondenser under 1980- och 1990-talet. I brev år 1985 från Stockholms stadsmuseum till direktionen Konsum, dåvarande ägaren, heter det

Ang. kv Skotten 9, Kungsgatan 51, Norrmalm

Byggnaden inom kv Skotten 9 uppförd 1889-1891 har enligt stadsmuseets klassificering stort kulturhistoriskt värde. Entré och trapphus har en rikt utformad väl bevarad inredning med bl a marmorerade väggar. Det slitage och de skador som uppkommit har nu renoverats på ett föredömligt och yrkesmässigt sätt.

Stor möda och kostnad har lagts ned på att bevara trapphuset intakt. Stadsmuseet har genom kontakten med arkitekten och konservatorn följt arbetet.

På brandmuren mot Skotten 8 finns en brandmursmålning föreställande ett landskap bakom en balustrad med kolonner. Målningen kan vara utförd vid 1900-talets början och målades för att försköna gården och påminna om att det fanns något bortom den kompakta stenstaden. Målningen är i stort behov av renovering.

Endast några enstaka brandmursmålningar finns idag bevarade i Stockholm. Det är därför angeläget att de få som finns kvar renoveras alternativt rekonstrueras.

Stadsmuseet hoppas på att Konsum Stockholm skall göra en kulturhistorisk insats för att bevara brandmursmålningen i kv Skotten.

Nio år senare kom denna kulturhistoriska insats till stånd och en ny väggmålning skapades.

I ett brev (remissyttrande) år 1994 från Stadsmuseet till Stadsbyggnadskontoret distrikt Innerstaden yttrar sig museet över detaljplanen och bygglovsansökan för Skotten 9 och man är en smula skeptisk till den förestående renoveringen av fastigheten. Åberopande det kulturhistoriska värdet framhålls ”Byggnadens exteriör får ej ytterligare förvanskas. Entré och trapphus får inte förändras. I lägenheterna får ursprunglig fast inredning inte förvanskas”.

Hos Stadsmuseet finns också en uppgift att den ursprungliga fasadmålningen skulle vara tillkommen på initiativ av dir Herman Meeths, innehavaren av Meeths varuhus, på den tiden inrymt i Skotten 6, 7. Herman Meeths skulle ha bebott våningen 1 tr upp i vårt hus, en uppgift som dock inte vinner bekräftelse i adresskalendern.

Husets arkitekt: Johan Laurentz

(Information från Utställningen Stockholmsarkitekter)

Lars Johan Laurentz föddes i Kristinehamn i Värmland 1851. Han utbildade sig vid Tekniska Elementarskolan i Örebro, Konstakademien i Stockholm, École nationale des arts décoratifs i Paris och Konstakademien i Wien. På 1870-talet praktiserade han på bröderna Kumliens arkitektkontor. I slutet av 1880-talet bosatte han sig i Stockholm och öppnade eget arkitektkontor. Han gifte sig och fick två döttrar. Familjen flyttade 1897 till Djursholm, där han bodde till sin för tidiga död 1901.

Laurentz har ritat ett femtiotal byggnader i Stockholm under perioden 1886 - 1900, de flesta på 1890-talet. Han är en av de arkitekter som ritat många av de byggnader som vi upplever som typiska för paradgatorna på Östermalm, i City och Vasastaden. Trots att han är relativt okänd har han haft stor betydelse för stadsbilden.

Johan Laurentz följde väl med i tidens stilutveckling. Hans första byggnader är utformade i den traditionella putsarkitekturens klassiska formvärld, som han sannolikt inspirerades till under sin anställning hos bröderna Kumlien. Vid 1880-talets slut är han upphovsman till några tegelfasader i nyrenässans med välvda fönster, mönstermurningar och dekor av cementsten. Under 1880- och 90-talen utformar han de flesta fasaderna med en dekorativ kontrast mellan fasadtegel och putsornament, i en stil påverkad av nordeuropeisk renässansarkitektur. Han ritade även för Stockholm ytterst ovanliga fasader som den på Biblioteksgatan 10/Mäster Samuelsgatan 4 i gult tegel och natursten. Laurentz var känd av sin samtid för att kunna skapa byggnader med goda planlösningar på svåra tomter, till glädje för både byggherren och hyresgästerna.

Mot 1890-talets slut ritade han flera fasader helt i natursten. De flesta av Laurentz hus är förhållandevis påkostade med äkta material och rik dekor och många har särskilt stark stadsbildsmässig effekt genom att vara hörnfastigheter. De har också rikt dekorerade entréer och trapphus. I lägenheterna fanns förutom tidens vanliga inredning med paneler, takstuckaturer och kakelugnar i många fall målningsdekor särskilt i tak eller väggfält. Bostadshus i mindre centrala lägen fick fasader med sparsammare dekor.

De flesta byggnader Laurentz ritat är bostadshus, några är kombinerade bostads- och affärshus. Han har även ritat Trefaldighetskyrkan på Majorsgatan på Östermalm, Separators kontorshus på Fleminggatan och L M Ericssons fabriksbyggnad på Tulegatan. Han samverkade ofta med byggmästarna P A Wersén och L M Elfling samt med den välkände grosshandlaren Isaak Hirsch som även förmedlade uppdrag i Sundsvall. Han utförde också kyrkorestaureringar bl a i Riala, Vaxholm och Ytterjärna.

Byggnader förutom Kungsgatan 51: Barnhusgatan 8, 10,16; Upplandsgatan 67; Karlavägen 74; Floragatan 21; Kommendörsgatan 16; Nybrogatan 26, 40, 59, 76; Linnégatan 6; Tegnégatan 3; Snickarbacken 2; Sibyllegatan 18; Torstenssongatan 7, 13; Grev Magnigatan 18; Fleminggatan 8; Strandvägen 9, 15, 17, 35, 37, 39, 41; Östermalmsgatan 44; Riddargatan 33; Dalagatan 70; Brunngatan 21A; Biblioteksgatan 10; Valhallavägen 104, 112, 130; Majorsgatan 5; Hälsingegatan 15; Luntmakargatan 68A; Kungstensgatan 29; Norrmalmstorg 4,16; Karlbergsgatan 70A; Tulegatan 15-19; Lill-jans Plan 1; Höbergsgatan 40; Götgatan 40; Sturegatan 60.

Vår kungliga trappa

För dem som alltid tar hissen presenterar vi här vilka kungar med tillhörande valspråk som pryder våra fönster i trappan. Namnen kompletteras med födelseår och regeringstid. De s k vilplanen är ju halvplan och numreras således från 0,5 till 3,5. Par i kungar på varje halvplan!

Plan V/H	Kung	Född	Regenttid	Latinskt valspråk	Svenskt valspråk (ett tyskt)
V	Gustav III	1746	1771-1792	PATRIA	FÄDERNESLANDET
3,5 H	Gustav II Adolf	1594	1611-1632	GLORIA ALTISSIMO SUORUM REFUGIO	Gott mit uns
V	Karl X Gustav	1622	1654-1660	IN JEHOVA SORS MEA IPSE FACIET	I GUD MITT ÖDE HAN SKALL GÖRA DET
2,5 H	Karl XI	1655	1660-1697 förmyndarreg. 1660-1672	FACTUS EST DOMINUS PROTECTOR MEUS	HERREN ÄR VORDEN MIN BESKYDDARE
V	Karl XIV Johan	1763	1818-1844	AMOR POPULI PRÆMIUM MEUS	FOLKETS KÄRLEK MIN BELÖNING
1,5 H	Oscar I	1799	1844-1859	JUS EST VERITAS	RÄTT OCH SANNING
V	Karl XV	1826	1859-1872	LEGIBUS EST CONDENDA CIVITAS	LAND SKALL MED LAG BYGGAS
0,5 H	Oscar II	1829	1872-1907	SALUS POPULORUM GEMINORUM	BRÖDRAFOLKENS VÄL

Gustav II Adolfs latinska ordspråk lyder egentligen på svenska "Lovad vare den högste de sinas tillflykt" men glaskonstnären valde det tyska valspråk (skrivet med gemener) kungen använde när han drog ut i "religionskrig" i Tyskland. Initialbokstäverna G.A.S.R. var också en kod för Gustavus Adolphus Suecorum Rex = Gustav Adolf, svenskarna konung.

Som framgår är hela den kungliga Bernadotte-ätten vid den aktuella tiden med. Av de sexton tidigare regenterna som regerat sedan Gustav Vasa har bara fyra kommit med och man kan spekulera över urvalet. Ordningen mellan dessa fyra är också lite märklig. Två av regentlängdens superhjältar saknas - Gustav Vasa och Karl XII. Relationen med unionsbrodern Norge spelade nog in!

Unionen med Norge manifesteras av att i det högra runda fönstret på plan 3,5 återges det norska riksvapnet med det röda lejonet. I det vänstra avbildas det svenska riksvapnet i den utformning det hade under unionstiden med det norska lejonet som del av skölden.

Man inspireras att benämna respektive halvplan med det som förenar de kungar som parats ihop: Plan 0,5 blir Brödraplanet; plan 1,5 blir Franska planet (födelseorter Pau resp. Paris); plan 2,5 blir Pfaltziska planet; plan 3,5 blir Gustavsplanet.

Muralmålning ger känsla av Italien

av Juan Flores

(Artikel publicerad i DN den 23 juli 1994)

Innergården mellan Gamla Brogatan och Kungsgatan skulle kunna ge vem som helst cellskräck, trång som en brevlåda är den. Nu ger gården i stället en känsla av rymd och fria ytor. Det beror på muralmålningen som nyss blivit färdig.

Den som tar sig upp på tre trappor på Kungsgatan 51 och ser in mot gården blir garanterat överraskad. En väggmålning med valv och bågar, pelare och en Stockholmsvy. Dimmiga pastellfärger kontrasterade med rödockra. "Pompejiansk färgklang" förklarar konstnären Hans Lindström:

- Så här skulle kanske Stockholm ha sett ut om det låg i Italien. Den ursprungliga målningen är från 1909 - 10, den har vi tagit ornament och formspråk ifrån när vi målat den nya. Det blev ett renässanspalats mitt i stan, säger han nöjt.

- Det finns ett frontelperspektiv med pelarna och fönstren, ett centralperspektiv med terrassen, och så flygperspektivet med Stockholmsvyn. Alltsammans skapar en illusion av rymd. Hade väggarna varit enfärgade skulle vi varit i botten på en trång låda.

Fastighetsägaren ville ha fönster mot gården. Detta skulle ha förstört den ursprungliga målningen, som för övrigt skulle ha kostat för mycket att restaurera, upp till 1,5 miljoner. Lösningen blev att man gjorde en ny målning i samma anda, med fönstren som en del av konstverket.

Arbetet har utförts av konstnärerna och arkitekterna på Ahlsén & Lindström. Som också tagit fram färgsättningen av resten av kvarteret.

- Nu skall det bli lägenheter av lokalerna på Kungsgatan 51. Tänk dig en gårdsfest här, ett långbord med kräftor utefter hela väggen .... säger Hans Lindström.

Muralmålningen har kostat en halv miljon kronor att färdigställa. Stadsmuseet har bidragit med 10.000 kronor.

Mätresshus: Ett hus med stora överraskningar

Enligt legenden lät Oskar II uppföra huset på Kungsgatan 51 som bostad åt sina älskarinnor av Martin Stugart

(Artikel publicerad i DN 28 februari 1997)

I Stockholm finns det gott om mystiska hus.

Kungsgatan 51 är ett typexempel, nära Målargatan mitt i city. Detta vackra Klarahus gömmer åtskilliga hemligheter.

Svenska Bostäder är precis klart med renoveringen, som inte varit problemfri. I mars 1993 beslutade Stockholms fastighetsnämnd att stoppa den.

- Kostnaden blir 20 miljoner kronor för staden, en miljon per lägenhet. Det är för dyrt. Över smärtgränsen, ansåg Carl-Erik Skårman (m).

På den tiden ägde Konsum fastigheten Kungsgatan 51. Ett par år senare köptes den av Svenska Bostäder. Och då blev det annat ljud i skällan.

Ett stort antal fula kontor har nu genom NCC:s försorg förvandlats till 23 förstklassiga lägenheter, alla sedan länge förmedlade genom Svenska Bostäders internkö.

Redan portgången tar andan ur besökaren: det är målningar i taket, väggfälten är marmorerade, nischerna välvda, det finns pilastrar, dörrpaneler, snickerier ...

Varje trappavsats i huset har blyinfattade fönster med färgporträtt av svenska regenter från Gustav Vasa till Karl XIV. Valspråken är avfattade både på svenska och latin.

Stockholms Glasmåleri Neumann & Vogel gjorde porträtten, i drygt ett sekel dolda för allmänhetens blickar.

Arkitekten Johan Laurentz ritade huset, som byggdes 1889 - 1890. I början fanns det sex paradvåningar med åtta eller tio rum och kök.

Flera av paradrummen har återställts i samband med NCC:s ombyggnad, vissa lägenheter har återfått sin takhöjd på tre meter.

Ute på innergården, en trappa upp, finns ännu en stor överraskning. På brandmuren lät konstnären Hans Lindström för tre somrar sedan måla en underbar vy över Stockholm. Den tidigare muralmålningen, med motiv från Rio de Janeiro, gjordes strax efter sekelskiftet.

Då var Oskar II kung i Sverige. Enligt legenden var det han som lät uppföra huset och bekosta muralmålningen. Det förra gjorde han i ett visst syfte: här tänkte han placera sina älskarinnor.

Sekelskiftets muralmålning påstås han ha beordrat fram för att trösta sin brasilianska älskarinna: hon längtade hem till Rio. Tro't den som vill.

Oskar II lär ha haft samma glupande erotiska aptit som sin bror Karl (XV), men han skötte i varje fall sina kärleksaffärer mer diskret.

En av Oskar II:s hålldamer var skådespelerskan Marie Friberg (1852 - 1922). Med henne hade han två söner. Paret höll ihop i många år, så kungen kan väl tänkas ha låtit bygga huset åt henne.

I så fall bodde hon inte där länge. I maj 1891 gifte hon sig med Pascal d'Aubebard, vicomte de Ferussac, och försvann ur Oskar II:s liv.

En blinkning åt Palladio

av Barbro Sollbe

(Artikel publicerad i skriften "Fyra arkitekturessäer" utgiven av Arkus som resultat av en tävling i att skriva arkitekturkritik utlyst 1994. Artikeln är illustrerad med bilder av gården.)

KLOCKAN HAR STANNAT PÅ FEMTONHUNDRAÅTTA OCH STOCKHOLM ÄR EN lika stolt som siestatombstad i Umbrien eller Toscana. Sommaren är ett kompakt skikt av grönska mellan utsiktsterrassen och den stilla huvudstaden, ett olivgrönt tidsfilter som omspanner ett halvt århundrade. Romeo och Julia skulle kunna stå på altanen och se ut över Sveavägen som ett schakt i bebyggelsen, över Sergels Torg och över Katarina Kyrkas återuppförda kupol.

Konstnären Hans Lindström blinkar åt arkitekten Andrea Palladio, kollegialt men med elevens respekt för mästaren. 350 kvadratmeter kulissarkitektur breder ut sig - sedan sommaren 1994 - på en bakgård i city.

Tala om en pärla i en skrovlig och hårdknäckt mussla! Det är förbryllande och bedåriskt, lätt att förälska sig i och en utmaning att nå fram till.

Kvarteret Skotten i Stockholm omges av Kungsgatan, Drottninggatan, Gamla Brogatan och Målargatan. Pubs glashus är kvarterets högsta och nyaste byggnad. Kungsgatan 51, Skotten 9, torde vara bland huvudstadens mest påkostade bostadshus från senaste sekelskiftet. Trapphusdekoren är inte bara oerhört rik. Den braverar med något samband med kungahuset, manifesterat i trappfönstrens glasmålningar med bl a Oskar IIs porträtt, med valspråk på svenska och latin och med trekronorvapnet.

Glasmålningarna är tillfälligt förspikade på utsidan, mot en liten gård inne i kvarteret. Gårdsfasaden skall rustas upp i samband med att de kontoriserade f d praktvåningarna åter skall bli burgen bostadsmiljö. Trappans välbevarade elegans störs idag av okänsligt uppsmällda nya lampor och en hiss med väggar av furuimiterande laminat - detaljer som kanske rättas till i samband med den yttre och inre renoveringen.

Den som lät uppföra Kungsgatan 51 nöjde sig inte med gatuutsikten. Åt söder vette fastighetens fönster mot det smala gårdsschaktet och det södra grannhusets brandmur (Skotten 8). För att få något vackert att vila ögonen på även här, lät Kungsgatanfastighetens ägare dekorera grannhusets fasad med illusionsmåleri: tre stora valv genom vilka en sydländsk havsutsikt skymtade, och i förgrunden ett räcke med balusterdockor och krukor. Den trånga gården gavs rymd.

Det sena 1900-talet har stängt gatutillfarten (från Målargatan) till denna gård. På grund av att Pubs lastintag byggts om, ligger dagens gård en våning över gatu- och butiksivån. Den gamla väggmålningens nedersta del - med balustraden - har byggts bort. Resten kunde möjligen ha räddats, även om det var medfaret. Men kostnaden avskräckte.

Ahlsén & Lindström, arkitekter och konstnärer, anlätades som husarkitekter vid kvarterets omdaning och fick gehör för sitt förslag om en ny muralmålning på den gamlas plats. Beställaren, AP fastigheter, ville också ta upp fönster i den tidigare slutna fasaden, och dessa arbetades in i målningen.. (Ett blindfönster ingår i dagens målning, framför ett ventilationsschakt.)

Det man nu ser från söderfönstren i Kungsgatan 51 - eller nerifrån gården, om man lyckas forcera alla portkoder, baktrappor och låsta nödutgångar - är ett präktigt italienskt renässanspalats i fyra våningar. Ovanför en rusticerad stenvåning är byggnaden rödockra - pompejanskt röd eller kanske en äldre, ljusare nyans av falurött. Alla målade byggnadsdetaljer i det röda är ljusbruna och med målade ljus- och skuggeffekter. Det handlar om fönsteromfattningar, lister, gesimser, balustrader, pilastrar och nischer i målade lågreliëf. Obetonad men centralt placerad är en likaså målade rund väggklocka med kursiva siffror och slingriga visare som pekar på åtta minuter över tre. Varje solblänk och skugga på fasaden motsvarar klockslaget; så här står solen över sommarStockholm klockan 15.08 pip. Det är en hälsning till Palladio. 1508 var hans födelseår.

I ljusbrun grisaille eller i röd, som väggen, återkommer dekorelement från (eller i stil med) den försvunna muralmålningen: några blommor i en kurvig vas, en växtslinga, en skål med frukter i pyramidarrangemang.

Allt detta är en ram till en stor stockholmsvy. Mitt i palatsets tänkta gatufasad öppnar sig en terrass som man skulle kunna kliva rätt ut i från gården. I samma steg kliver man från verkligheten in i väggmålningen - det är ett spel med synvillor i flera led. Målade kolonner delar, som på den äldre väggmålningen, utsikten i tre fält. En bred axel Drottninggatan - Sergels torg - hötorgsskraporna - i triptykens mitt kan följas över Gamla stan mot Södermalm som förtonar i gråbeigelila dis under en uppåt allt blekblåare sommarhimmel. De nordsydgående gatorna löper som skåror. Husens sol- och skuggytor är markerade men alla konturer har dimmats.

Den närmaste bebyggelsen, ett några kvarter brett stråk som inkluderar kvarteret Skotten, täcks av en mediterrän grönska. Cypresser sticker upp som skorstenar och deras vertikaler fortsätter i hötorgsskraporna och i kyrk- och stadshustorn. Men Globen är utsuddad. För ful, tyckte konstnären.

Denna veduta, en stockholmsk hägring i disiga pastellfärger, rymmer inga människor, inga bilar på gatorna, inga båtar i det bleka vattnet, inga tåg bortåt Centralen. Men ett bländande solljus på hötorgsskrapornas västgavlar. Det är ett porträtt, sakralt men inte strängt, av söndagsfrid och helgtystnad. Det är stadslandskapet som teaterscen, stillheten som geografiskt begrepp - och en hembygsskildring av den svenska huvudstaden i ett arkaiskt Toscana.

Den lilla gården mellan Kungsgatan-huset och väggmålningen har arbetats in i scenografin. I ett diagonalt rutmönster blandas betongplattor med rosa kalkstensplattor och små blänk av blå brasiliansk marmor. Några grusytor och markbrunnar får ta regn och smältvatten.

En markfast bänk av vitbetong, lätt rosamarmorerad och med mjukt rundade hörn, är samstämd med den angränsande målade terrassen med venetianska balusterdockor; det skulle kunna växa en agav i en kruka bredvid. Men här tar illusionen slut. Bänken är en verklig bänk i Stoccolma, Svezia, inte i medelhavsklimat. Den kyler baken även sommardag.

Och kanske är bänken inte sittplats utan dekor. Den som sitter där vänder ryggen åt hela den målade härligheten.

Det gårdsrum som domineras av väggmålningen är arkitektur men ändå inte. Som bild av ett hus får renässanspalatset ta sig friheter; det måste inte stämma i alla detaljer. Husets anslutning till den omgivande gårdsbebyggelsen kan få vara dessa grå sidostycken som enstaka målade gesimser skjuter ut i. Det finns inga krav på autenticitet. Inget är fel om det känns rätt.

Utomhus är också inomhus, rummet är gatan är gården. Fasadens frontperspektiv, balustradens djupperspektiv, fågelperspektivet över staden och spelet med tidsperspektiven låter sig förenas. En förklaring är kanske det noggranna bakgrundsarbetet, inklusive ett omfattande mätande.

- Vi hade Palladios "Fyra böcker om arkitekturen" med oss när vi gjorde det här, berättar Hans Lindström. - Ibland slog vi upp och kollade hur Palladio hade gjort i något specifikt fall.

I de gamla italienska trädgårdarna fanns ofta en giardino segreto, ett hemligt trädgårdsrum dit endast några få hade tillträde. Fasad- och brandmursmålningar inne på slutna gårdar var ingen okänd företeelse, när den ursprungliga målningen tillkom på Skotten 8. Här ges nu nya generationer chansen till oväntade upplevelser av ett hemligt rum, inneslutet i det offentliga stadsrummet. Allting är inte för alla. Det finns en lockelse i det svåråbara, en mystik i det oåtkomliga.

- De gamla fasadmålningar som finns kvar i Stockholm och på andra håll har ofta klarat sig för att de varit skyddade från offentligheten och därmed från klotter och annan överkan, påpekar Hans Lindström.

Å andra sidan kunde han nyligen konstatera att Ahlsén & Lindströms stora fasadmålning på Stadshypotek Gävle-Dalas fastighet i centrala Gävle står helt oskadd, fast staden i övrigt inte skonats från graffiti och skadegörelse på murar och väggar.

Målningen tillkom 1990 som ett ettårigt provisorium tills grannfastigheten skulle bebyggas. Detta har ännu inte skett. Gävleborna har tagit målningen till sig och visar den gärna för utsocknes besökare.

På Stadshypoteks fasad står en målare på en hisnande hög stege och "målar fram" ett fönster som ännu inte finns på väggen. I den låga grannfastigheten tittar en hantverkare i läderförkläde ut från en port. Intill anas en trädgård bakom ett högt spjälstaket, vars sekelskiftesförlaga existerar några kvarter därifrån. Gamla Gefle och nya Gävle är måla sida vid sida i trygg kontinuitet.

Vi behöver nog båda sorterna - konsten i den vardagliga gatumiljön och konsten som en del av det privata, hemliga rummets arkitektur

Mer fakta om väggmålningen

Utförd juni-juli 1994. I Hans Lindströms målarteam ingick Per Lindqvist, Ola Rosling, Johan Carlén och Lena Sandberg samt praktikanterna Jeanette Persson och Jakob Gyllenpalm.

Den gamla putsen knackades ner helt. På teglet las ny cementbunden puts som brädavdrogs för att bli så slät som möjligt. Väggen ströks två gånger med alkydbaserad grundfärg och slutmålades med en fransk vinylfärg (Flashe från Lefranc & Bourgeois) som "andas åt rätt håll".

Att målningen är utförd på en nordfasad innebär att den inte utsätts för solstrålning. Livslängden påverkas också fördelaktigt av att baspigment använts - jordnära färger som överlever färgmässigt bäst.

Delvis bild på gamla väggmålningen

Skotten 9, gård och brandmursmålning

